

نخستین کلیسای مشرق زمین در ایران

به روایت کتیبه‌ای که بر سردر کلیسای ننه مریم ارومیه نصب شده است: «نخستین کلیسای مشرق زمین از سوی مجوسانی که برای دیدار عیسی مسیح به اورشلیم رفتند، ساخته شد.»

کلیسای ننه مریم نه نیمکت دارد و نه جایگاهی برای اعتراف و وعظ کشیش. سرت را که خم می‌کنی تا از در کوتاه کلیسا داخل شوی، چشمت به دست نوشته‌های می‌افتد که بیان می‌کند: «تعلینت را از پا بیرون کن، مکانی که در آن ایستاده‌ای مقدس است.» کفش‌ها را که می‌کنی و دو پله پائین می‌روی، به راهرویی می‌رسی با دالان‌هایی گنبدی شکل در دو طرف و مقبره‌هایی که متعلق به کشیش‌های متوفی این کلیسا است و پس از آن راهروی تنگی که تو را به سالن اصلی کلیسا می‌برد و محرابی تو در تو و روشن را در برابر چشمانت قرار می‌دهد.

کلیسای ننه مریم با قالی‌های دست بافت فرش شده و فقط یک نیمکت کوچک در انتهای سالن جایی است برای آرامش مسیحیان مومن سالمند. عصر یکشنبه است و آنهایی که از مراسم صبحگاهی کلیسا جا مانده‌اند، تک تک وارد می‌شوند، جلو محراب زانو می‌زنند، صلیب چوبی بزرگی را که روی پارچه‌ای قرمز نهاده شده به احترام می‌بوسند و زیر لب دعا می‌خوانند.

محراب کلیسا اتاقکی گنبدی شکل و تو در تو است که فقط کشیش‌ها حق ورود به آن را دارند. روی پله و طاقچه کوچک جلوی محراب تصویر مسیح در حالت‌های مختلف و به شیوه‌های متفاوت به چشم می‌خورد. از نقاشی و کوبلن دوزی مسیح به صلیب کشیده شده گرفته، تا تابلوی منبت کاری حواریون مسیح و مسیح در آغوش مریم مقدس و شمع‌هایی که چهره متبسم مسیح بر آن نقش بسته است.

سمت راست محراب راهرویی است که زائران را به محل غسل تعمید و روشن کردن شمع‌ها هدایت می‌کند. اتاقکی ۱۲ متری و مزین به تابلوهای نقاشی و گلدوزی و کوبلن دوزی که مسیح را در هیات‌های مختلف به تصویر کشیده‌اند و به گفته خادم کلیسا بیشترشان هنر دست زنان مسیحی است. در دیگر این اتاق که حالا نه کسی در آنجا غسل تعمید داده می‌شود و نه شمعی برای نذر و ادای حاجت روشن می‌شود به طرف محراب است که با نور کم‌رنگ خود اتاق تعمید را هم روشن کرده است.

بر اساس روایت پژوهشگران مسیحی و آشوری این بنا که ساختمان کنونی‌اش متعلق به دوران ساسانی است، در گذشته آتشکده زرتشتیان بوده. هنگام تولد مسیح، موبدان زرتشتی ساکن این معبد، ستاره‌ای درخشان را در حال حرکت به سوی شرق می‌بینند، آن را نشانه‌ای از تولد منجی وعده داده شده می‌یابند و به طرف اورشلیم روانه می‌شوند. این سه موبد که دو نفر از آنها به اسم‌های «ملکوم» و «بلشامر» یاد شده‌اند، پس از بازگشت به ارومیه، آتشکده را مبدل به کلیسا کرده و در آنجا دین مسیح را تبلیغ می‌کنند.

این کلیسا در طی قرون مختلف مورد مرمت قرار گرفته و معروف‌ترین مرمت‌های این بنا از سوی یک شاهزاده چینی به نام «بافری» انجام شده است. بر اساس متون تاریخی شاهزاده بافری در سال ۶۴۲ میلادی برای ملاقات با اسقف اعظم نینوا به بین‌النهرین می‌آید و از آنجا به ارومیه رفته و مدتی در این کلیسا مقیم می‌شود و آن را مرمت می‌کند.

کلیسای ننه مریم صحن نسبتاً بزرگی دارد که از سال ۱۳۴۲ هجری شمسی برجی جدید نیز به عنوان سالن برگزاری مراسم رسمی به آن اضافه شده است. این کلیسا بیشتر به عنوان محلی برای دعا و نیایش و یک بنای تاریخی حفظ می‌شود.